

СУБ'ЄКТИВНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Кашуба А. А.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ukrpsy@ukr.net*

Згідно з дослідженням International Alert, проблеми, що стосуються вимушених переселенців, виявляються й на психологічному рівні. Українські внутрішньо переміщені особи демонструють значні вияви психічних розладів, зокрема посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), який зокрема поширений серед жінок. Крім того, дослідження показали високий рівень поширеності супутніх виявів ПТСР, таких як тривога та депресія [8].

Ці аргументи підтверджують, що ситуація внутрішньої та зовнішньої вимушеної міграції має значний негативний вплив на психосоціальне благополуччя особистості. Це вказує на необхідність наукового дослідження цієї проблематики для її належного вирішення.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на поточну ситуацію в Україні, що характеризується воєнним конфліктом, велика кількість громадян України, а саме понад 12 мільйонів людей [13] – стали як внутрішньо так і зовнішньо переміщеними особами, яким потрібно підлаштовуватися під нові умови побуду, соціального середовища, фінансового становища та іншого. Тому саме тема суб'єктивного благополуччя є неймовірно актуальною, в умовах даного часу.

Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено, що внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає на території України, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. В психологічному плані міграція для окремої особистості є складною у тому, що супроводжується важкими внутрішньоособистісними переживаннями, які, перш за все, пов'язані з пристосуванням мігранта до зовсім нових умов та обставин життя [3].

Психологічне благополуччя - це універсальне поняття, яке відображає суб'єктивну сприйнятливості людиною власного щастя та задоволеності життям. Цей стан може бути відображеним у різних формах, таких як: суб'єктивне, психологічне, особистісне, емоційне та душевне благополуччя.

Суб'єктивне благополуччя особистості є складним та динамічним со-

ціально-психологічним утворенням, яке включає емоційні та когнітивні компоненти. Воно формується в процесі соціально-психологічної діяльності, на основі об'єктивних ознак благополуччя та суб'єктивних факторів. Ці фактори проявляються у всіх сферах життя, в тому числі й у взаємодії з оточуючою дійсністю.

В. А. Хащенко суб'єктивне благополуччя визначив як інтегральний психологічний показник життя людини, що відображає ціннісні аспекти ставлення людини до різних сфер її життя і рівень адаптації до них [10].

За дослідженнями [1; 4], перебування в зоні воєнного конфлікту є серйозною психологічною травмою, яка може мати віддалені наслідки. Серед симптомів можуть бути тривога, порушення мислення, відчуття відстороненості та депресія. Люди, які пережили подібні травматичні події, можуть також страждати від соматичних симптомів та захворювань [6].

До психологічних проблем приєднуються соціокультурні, а саме відчуття ізольованості та неприйняття громадянами нового міста, області або взагалі держави. Важливим є різносторонність культурних цінностей між різними країнами, та не такі значні, але присутні між різними регіонами України.

Вимушено переміщені особи стикаються з проблемою втрати майна та роботи, тобто фінансового забезпечення власного життя. Пошук нової роботи, або зміна професії та роду діяльності безпосередньо дуже сильно впливають на суб'єктивне благополуччя особистості [7].

Також з дослідження О. І. Богучарова, Н. В. Ткаченко можна зробити висновок, що лише невелика частина вимушено переміщених осіб здатні до переживання суб'єктивного благополуччя, екстраверсії як риси особистості більш товариської, експресивної, радісної і такої, яка не відчуває суцільної тривожності з приводу стресової ситуації [4].

Становлення особистості вимушеного переселенця залежить від інтеграції в певне соціальне середовище, саме ця інтеграція може сформувати сприятливий клімат до суб'єктивного благополуччя особистості, визначення цілей на майбутнє та формування поведінки у нових для особистості умовах життя [9].

Повернення до нормальних умов життя, є не меншим випробуванням, ніж травматичні переживання. Немає відчуття повної безпеки, важче стримувати емоції, є ризик втрати самоконтролю. Психічна напруга залишається і може залишатися досить довгий час [2].

Висновки. Підсумувавши всю вищеперераховану інформацію, можна встановити, що більшість з вимушених переселенців втрачають минуле, не впевнені в сьогоднішні та в майбутньому – ці фактори суттєво відштовхують від відчуття суб'єктивного благополуччя особистості. Також суттєво впливає соціокультурний чинник, та соціалізація у новому місті, області або країні. Важливим є пошук нової роботи, або взагалі зміна діяльності люди-

ни, пошук фінансових можливостей для забезпечення особистісних потреб існування та повноцінного функціонування, як особистості, та індивіда.

Суб'єктивне благополуччя вимушених переселенців дуже важливе у стані воєнного стану в країні. Психологічна допомога безпосередньо дуже необхідна у даній ситуації, для покращення та полегшення життя в даних умовах дійсності.

Наступним кроком нашого дослідження буде відчуття суб'єктивного благополуччя у внутрішньо та зовнішньо переміщених особах. Та розгляд можливої доступної допомоги вимушеним переселенцям, не як одиничні випадки, а як загальноприйнятий етап у переживанні складного становища людей в ситуації воєнного часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байер О.О. Життєві кризи особистості: навч. посібник. Д.: Вид-во Дніпропетр.нац. ун-ту, 2012. 244 с
2. Балабанова Л.М. Психологічні особливості рефлексії вимушених переселенців: збірник наукових праць: Проблеми екстремальної та кризової психології. 2017. Вип. 22. С. 51-58
3. Блинова О.Є. Соціально-психологічні засади адаптації вимушених мігрантів // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Т. 9. Вип. 9. К.: Талком, 2016. С.58-66.
4. Богучарова О.І. Копінг-стратегії як фактор «позитивної» адаптації вимушених мігрантів/ О.І. Богучарова., Н.В. Ткаченко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Психологія». 2016. № 9/1. Т. 22. С.27-36.
5. Бочарова Е. Е. Взаємозв'язок суб'єктивного благополуччя та соціальної активності особистості: кроскультурний аспект // Соціальна психологія та суспільство. 2012. №4. С. 53–63.
6. Луценко О.Л. The experience of stress and fear of students – IDPs / О.Л. Луценко, А.С. Цапкова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Психологія». 2017. № 62. С.18-25.
7. Мельник Л.А. та ін.: Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям зі Сходу України / за ред. Волинець Л.С. К.: ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.
8. Робертс Б. Приховані наслідки конфлікту. Проблеми психічного здоров'я та доступ до послуг серед внутрішньо переміщених осіб в Україні / Б. Робертс, Н. Махашвілі, Д. Джавахішвілі // International Alert, Глобальна ініціатива у психіатрії. Тбілісі : Лондонська школа гігієни і тропічної медицини, 2017.
9. Степаненко Л.В. Особливості прояву емоційних станів у студентів переселенців // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2015. № 2. Т. 1. С. 107-111.
10. Хащенко В. А. Суб'єктивне економічне благополуччя та його вимірювання: побудова опитувальника та його валідація. Експериментальна психологія. 2011. №1. С. 106-127.
11. Diener E. Subjective well-being. Psychological Bulletin. 1984. 95. 542–575.
12. Sheldon K. The independent effects of goal contents and motives on well-being it's both what you pursue and why you pursue it / K. Sheldon, R. Ryan, E. Deci, T. Kasser

ДИНАМІКА ЗМІН У КАРТИНІ СВІТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗА ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Кірічек В. В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ukrhsy@ukr.net*

Вивчення суб'єктивного простору особистості було і залишається однією з актуальних проблем психологічної науки. Дослідження уявлень людини про себе і оточуючий світ має велике значення для розуміння структурної організації індивідуальної свідомості. Дослідження картини світу які проводились психологами були, як правило, спрямовані на вивчення особливостей формування індивідуальної системи уявлень про світ, специфіку структурних і функціональних аспектів образу світу (О.Ю. Артем'єва, Ф.Є. Василюк, В.П. Зінченко, В.В. Кіріченко). Окремі психологічні аспекти картини світу вивчались у філософії і соціології (Є.Гуссерль, Ю.М. Лотман, М. Хайдегер та ін.). Незважаючи на відносно велику кількість досліджень спрямованих на вивчення впливу різних факторів на картину світу особистості (О.Ю. Артем'єва, Д.О. Леонтьєв) на сьогодні відчувається дефіцит емпіричних даних дозволяючих розглядати змістові і структурні зміни в картині світу яка склалась під впливом дії екстремальних факторів. Активно досліджується психотравмуючий вплив екстремальних ситуацій (війни, пожежі, насильницькі дії, захват заручників та ін.) на особистість і її моральне та емоційне благополуччя (Китаєв-Смик Л.О., Пуховський Н.Н. та ін.), але практично відсутні дослідження трансформацій в картині світу особистості в ситуації тривалого впливу травмуючих факторів. Що стосується подібних досліджень по відношенню до студентської молоді, то вони взагалі відсутні. Актуальність таких досліджень беззаперечна. Вона пов'язана в першу чергу із специфікою даного вікового етапу в житті людини, основним новоутворенням якого є досягнення соціальної зрілості і вирішення проблеми особистісного і професійного самовизначення. Беззаперечним є і той факт, що криза молодості багато в чому породжується саме певними соціальними умовами, що з необхідністю передбачає і вимагає вироблення ефективної стратегії протидії впливу травмуючих факторів воєнного часу.